

Noregs vassdrags- og energidirektorat (NVE)

Postboks 5091, Majorstua
0301 OSLO

Halvor Enok Bakke

firmapost@statnett.no
Vår ref: 2025/2325-1

Søknad om å få starte opp en prosess for å vurdere en deling av budområde NO4

Ved store og langvarige flaskehalser i strømmettet er inndeling i budområder viktig for en sikker og effektiv systemdrift. Statnett har gjennomført en omfattende forstudie av de norske budområdene. Formålet med forstudien var å vurdere behovet for en bredere gjennomgang av budområdeinndelingen i Norge. Konklusjonen er at de norske budområdene i stor grad fungerer godt, i tråd med hensikten. Samtidig viser forstudien at vi kan bedre effektiviteten ved å dele dagens budområde NO4 opp i to budområder. Det er også Statnetts vurdering at en eventuell deling av NO4 vil ha uvesentlig innvirkning på Sverige og Finland, som er de to landene som grenser til NO4. Statnett søker derfor Reguleringsmyndigheten for energi (RME) om å få vurdere en eventuell deling av budområde NO4 etter en forenklet prosess, jf. CACM¹ artikkel 32(1)(d).

Nedenfor redegjør vi for det juridiske rammeverket for å kunne starte opp en prosess for å gjennomgå budområdene, og vi begrunner hvorfor kriteriene for en forenklet prosess er oppfylt. Avslutningsvis redegjør vi for vårt planlagte arbeid fremover, som kun vil bli gjennomført dersom RME godkjenner vår søknad.

Det juridiske rammeverket for å starte opp en prosess for å gjennomgå budområdene

I henhold til forskrift om systemansvaret i kraftsystemet (fos) § 5 andre ledd, skal Statnett som systemansvarlig "fastsette budområder for å håndtere store og langvarige flaskehalser i regional- og transmisjonsnettet." Nærmere regler om prosessen ved inndeling i budområder følger av CACM, som er en forordning inntatt i forskrift om vilkår for tilgang til nett for utveksling av elektrisk kraft over landegrensene § 1. I tilfelle motstrid mellom fos og CACM, vil CACM gå foran. CACM skiller mellom standard prosess og forenklet prosess for gjennomgangen.²

Statnett søker RME om å vurdere en deling av budområde NO4 etter forenklet prosess, jf. CACM art. 32 nr. 1 (d). Kriteriene for forenklet prosess er som følger:

¹ Kommisjonsforordning (EU) 2015/1222 av 24. juli 2015 om fastsettelse av retningslinjer for kapasitetstildeling og flaskehalshåndtering (CACM)

² Ved standard prosess skal TSOer og myndigheter i nabolandene delta i prosessen, og den endelige beslutningen fattes av myndighetene.

- a) Gjennomgangen gjelder budområder internt i Statnett sitt kontrollområde
- b) Budområdenes konfigurasjon har uvesentlig innvirkning på andre systemoperatørers kontrollområder og overføringsforbindelser som grenser til budområdet
- c) Det er nødvendig å gjennomgå budområdets konfigurasjon for å bedre effektiviteten eller opprettholde driftssikkerheten

Statnett mener at kriteriene er oppfylt, dette er nærmere begrunnet nedenfor. I henhold til bestemmelsen i CACM skal nasjonal reguleringsmyndighet, det vil si RME, godkjenne oppstart av gjennomgangen.

Statnett mener at kriteriene for å vurdere en deling av budområde NO4 som en forenklet prosess er oppfylt

Nedenfor begrunner vi hvorfor vi mener de tre kriteriene er oppfylt.

a) Det vi ønsker å vurdere er en eventuell deling av NO4 som er innenfor Statnetts kontrollområde. Forstudien viser at dagens budområder i hovedsak fungerer godt etter hensikten. Analysen bekrefter og klargjør ytterligere funn i tidligere analyser om at en deling av NO4 i to budområder gir en forbedring i form av at flaskehalsene i nettet da vil gi opphav til mindre prisforskjeller, redusere snittprisene i det samlede kraftsystemet og gi et lavere samfunnsøkonomisk tap. Vi finner ingen indikasjoner på at det kan være noe behov for å gjøre endringer i norske budområder i samspill med andre land. Statnett har også vist i andre studier, kortsiktige og langsiktige markedsanalyser, at det fortsatt vil være flaskehalser på alle ledningene mellom Norge og Sverige i mye av tiden. Dette tilsier at det er et klart behov for å fortsatt ha budområdegrenser på nasjonalgrensen.

Oppsummert er dermed vilkår a) oppfylt – dette gjelder en mulig endring innenfor Statnetts kontrollområde.

b) Forstudien viser at en eventuell deling av NO4 vil ha uvesentlig innvirkning på Sverige og Finland. I forstudien bruker vi modellsimuleringer over flere datasett og et stort antall tidsavsnitt. Disse viser at en deling av NO4 i to budområder har uvesentlig påvirkning på kraftprisene i Sverige og Finland. Dette stemmer godt med teorien, historiske observasjoner og tidligere markedsanalyser. Siden Norge har mye vannkraft der produksjonen må disponeres over tid ut fra ressursituasjonen nå og framover, vil kraftprisene i naboland ha avgjørende betydning for norske kraftpriser.

En deling av NO4 har imidlertid en uvesentlig påvirkning på Sverige, både fordi det er en lavere andel vannkraft i Sverige og fordi det svenske markedet målt i volum er mye større enn markedet i NO4. I tillegg er kapasiteten mellom Sverige og NO4 relativt lav, spesielt sammenlignet med den sterke koblingen som finnes nord-sør i Sverige og mellom Sverige og Finland. Finland vil i enda mindre grad bli påvirket enn Sverige på grunn av at Norge og Finland kun er forbundet via en forbindelse med en svært lav kapasitet.

Oppsummert er Statnetts klare vurdering at vilkår b) er oppfylt. En mulig deling av NO4 i to budområder vil ha uvesentlig innvirkning på Sverige og Finland.

c) Forstudien dokumenterer med modellsimuleringer og drøfting at en deling av NO4 vil gi en mer effektiv drift av nettet og det samlede kraftsystemet i et stort spekter av scenarioer for videre markedsutvikling de neste årene. Det er i dag et større overføringsbehov enn det er kapasitet til i nettet flere steder i og rundt NO4, og våre markeds og nettanalyser viser at det fortsatt vil være slik det neste tiåret. Med en deling av NO4 i to budområder viser modellsimuleringene at kraftflyten vil holde seg innenfor grensene for sikker drift med mindre prisforskjeller og mindre samfunnsøkonomisk tap, sammenlignet med dagens inndeling. Med dagens overskudd på energibalansen i NO4 viser analysen at snittprisene lokalt øker ved en deling. Dette reflekterer at det blir en bedre bruk av nettet og ressursene i NO4. Statnetts markedsanalyser viser imidlertid at forbruket mest sannsynlig vil øke mer enn produksjonen også i Nord-Norge de neste årene. Hvis det blir et underskudd viser analysen at det blir lavere kraftpriser i gjennomsnitt i hele NO4 ved en deling. En deling av NO4 gjør markedskoblingen i stand til å løse flaskehalsene i området mer effektivt. Konsekvensen er at det da tillates mer utveksling av kraft mellom budområdene enn med dagens budområdeinndeling. Vi understreker at budområdene ikke fjerner flaskehalsene og prisforskjellene, og at det er et stort utfallsrom for hvor store disse blir de neste årene. Analysen viser imidlertid at inndeling av NO4 i to budområder entydig gir økt effektivitet i hvordan markedet tilpasses for å sikre at flyten holder seg innenfor grensene for sikker drift.

Hvor store fordelene blir av å dele NO4 i to budområder vil være avhengig av hvordan flaskehalsene utvikler seg. Imidlertid viser forstudien at en deling vil gi en forbedring allerede i dagens markedssituasjon, at en deling kan være ekstra viktig ved høy og ujevn vekst i forbruket lokalt og at det vil være en fordel å ha en deling av NO4 også på lang sikt.

Etter Statnetts vurdering er dermed vilkår c) oppfylt. Den potensielle fordelene i form av økt effektivitet ved å dele NO4 i to budområder er dokumentert til å være stor nok til at det er nødvendig å undersøke dette nærmere med en full utredning.

Plan for videre arbeid dersom RME godkjenner søknaden

Statnett har hatt dialog med RME om hvordan gjeldende regelverk for gjennomgåelse av budområder i CACM og systemansvarforskriften skal forstås. Er kriteriene for en forenklet prosess etter CACM artikkel 32(1) d) oppfylt, vil følgende regelverk være gjeldende; CACM art. 32 (3), 32 (5), 32(6) og 33, i tillegg til forskrift om systemansvaret i kraftsystemet § 5.

Godkjenner RME vår søknad om å få vurdere en deling av budområde NO4 med en forenklet prosess etter CACM artikkel 32 (1) (d), blir den videre prosessen som følger:

- RME og Statnett sender et gjensidig avtalt varsel til Energimarknadsinspektionen, Energiavirasto, Svenska Kraftnät og Fingrid jf. CACM artikkel 32 (3) (d). I tillegg orienteres Forsyningstilsynet og Energinet, siden Danmark er en del av den nordiske kapasitetsberegningsregionen.
- Statnett publiserer underlaget³, jf. CACM artikkel 32 (3)(e).

³ Underlaget vil som et minimum bestå av søknaden til RME, forstudien, svaret fra RME og varselet som sendes til svenske og finske regulatorer og TSOer.

- Statnett starter å evaluere inndelingen av NO4 basert på kriteriene i CACM artikkel 33. Statnett vil få gjennomført en ekstern vurdering knyttet til enkelte av vurderingene som skal gjøres. Som et minimum vil konsulentoppdraget omfatte vurderinger av aktørenes muligheter for prissikring og markedsrett.
- Statnett publiserer evalueringen og initierer en høringsprosess for å få innspill.
- Basert på evalueringen, innspillene fra høringsprosessen og eventuelle nye vurderinger fattet Statnett en beslutning om dagens budområdeinndeling beholdes eller endres og informerer myndighetene, jf. forskrift om systemansvaret i kraftsystemet § 5.
- Statnett publiserer beslutningen jf. CACM artikkel 32 (6).
- Dersom Statnett beslutter å dele budområde NO4, vil Statnett i rimelig tid i forveien offentliggjøre tidspunkt for iverksettelse av ny budområdeinndeling.

Konklusjon

Statnett mener at kriteriene for å vurdere en deling av budområde NO4 basert på en forenklet prosess etter CACM artikkel 32 (1) (d) er oppfylt, og søker derfor med dette RME om å få starte opp en slik prosess.

Vedlagt oversendes forstudien som redegjør nærmere for det faglige grunnlaget for søknaden. Vi stiller også gjerne i et møte for å utdype våre vurderinger nærmere.

Med vennlig hilsen

Peer Olav Østli
Konserndirektør
Systemdrift og marked

Halvor Enok Bakke
Spesialrådgiver
Markedsdesign

Vedlegg:

1 **20251210 En studie av norske budområder mot 2035**